

16/10/73

16

ZAGOSPODAROWANIE ŚWINOUJŚCIA JAKO OŚRODKA KRAJOZNAWCZEGO

Sprawozdanie z konferencji problemowej
w Świnoujściu w dniu 6 listopada 1973 r.

Instytut Turystyki - Pracownia w Szczecinie
Urząd Miejski w Świnoujściu
Wolińskie Towarzystwo Krzewienia Kultury
Fizycznej w Świnoujściu

ZAGOSPODAROWANIE ŚWINOUJŚCIA
JAKO OŚRODKA KRAJOZNAWCZEGO

Sprawozdanie z konferencji problemowej
w Świnoujściu w dniu 6 listopada 1973 r.

Instytut Turystyki - Pracownia w Szczecinie
Urząd Miejski w Świnoujściu
Wolińskie Towarzystwo Krzewienia Kultury
Fizycznej w Świnoujściu

S p i s t r e ś c i

	<u>strona</u>
<u>INFORMACJE WSTĘPNE</u>	1
<u>PRZEBIEG KONFERENCJI</u>	4
1. Otwarcie	4
2. Referat mgr inż.arch.Romany Przybyszewskiej-Gudelis - Zasady kwalifikacji miejscowości krajoznawczych w Polsce	4
3. Referat dra Czesława Piskorskiego - Zagospodarowanie Swinoujścia dla potrzeb turystyki krajoznawczej.	9
4. Referat mgr Jerzego Filipowicza - Aktualne problemy turystyki świnoujskiej.	14
5. Referat mgr Macieja Drzewieckiego - Uwagi na margine- sie dotychczasowych prac naukowo-badawczych nad Toru- niem, Szczecinem, Stargardem, Chełmnem i Swinoujściem.	19
6. Dyskusja i odpowiedzi	21
7. Podsumowanie obrad	33
<u>LISTA UCZESTNIKÓW KONFERENCJI</u>	37



4164

INFORMACJE WSTĘPNE

=====

Konferencja - finalizująca prace badawcze Pracowni Szczecińskiej Instytutu Turystyki nad zagospodarowaniem turystycznym zespołu Szczecin-Świnoujście - zorganizowana została dzięki współpracy tej Pracowni z Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Świnoujściu oraz Wolińskim Towarzystwem Krzewienia Kultury Fizycznej.

Istnieje już tradycja organizowania tego typu narad merytorycznych po wykonaniu studiów zagospodarowania turystycznego dla konkretnej miejscowości. Pracownia Szczecińska i Bydgoska Instytutu Turystyki prowadzą od kilku lat badania zmierzające do zdefiniowania zasad zagospodarowania ośrodków i wielkich centrów krajoznawczych. W ramach tych zadań wykonane zostały dwa studia dotyczące wielkich centrów oraz trzy obrazujące zagadnienia ośrodków. Działalność Instytutu w tej dziedzinie została przedstawiona w szerszym aspekcie w referacie mgr Macieja Drzewieckiego i pośrednio również w referacie mgr inż.arch.Romany Przybyszewskiej-Gudelis.

Konferencja świnoujska była piątą w ciągu tychże spotkań Instytutu i władz regionalnych. Cztery z nich były współorganizowane przez Pracownię Szczecińską Instytutu Turystyki i dotyczyły następujących miejscowości:

1. Torunia i Szczecina - 15 maja 1972 r. w Bydgoszczy,
2. Chełmna i Stargardu Szczecińskiego - 24 listopada 1972 r. w Bydgoszczy,
3. Chełmna - 14 marca 1973 r. w Chełmnie,
4. Stargardu - 11 kwietnia 1973 r. w Stargardzie Szczecińskim.

Omawiana w niniejszym sprawozdaniu narada poświęcona została wynikom drugiej fazy badań Pracowni Szczecińskiej Instytutu Turystyki nad zagospodarowaniem turystycznym Szczecina. W pierwszym eta-

pie tych prac w 1972 r. wykonane zostało studium "Zasady zagospodarowania przestrzennego wielkich centrów ruchu turystycznego /na przykładzie miasta Szczecina/". Jednak z uwagi na ścisłe powiązania i współzależności zachodzące w sferze działalności turystycznej między Szczecinem, a Świnoujściem - prace badawcze kontynuowano, koncentrując się nad problemami Świnoujścia. Pierwszą pracę poszerzono o wykonane w 1973 r. "Studium struktury przestrzennej walorów krajoznawczych i ruchu turystycznego w zespole Szczecin-Świnoujście".

Przed konferencją postawiono dwa zasadnicze cele do zrealizowania:

1. wymianę poglądów w płaszczyźnie dyskusji merytorycznej na temat zagospodarowania turystycznego miejscowości, z uwzględnieniem możliwości sformułowania generalnych zasad zagospodarowania wielkich centrów i ośrodków krajoznawczych;
2. przedyskutowanie konkretnych wniosków i propozycji optymalnego wykorzystania walorów krajoznawczych Świnoujścia w oparciu o "Studium struktury przestrzennej walorów krajoznawczych i ruchu turystycznego w zespole Szczecin-Świnoujście" z poszerzeniem tej problematyki o propozycje wdrożeniowe, dotyczące rozwiązania aktualnych trudności w zagospodarowaniu turystycznym miasta.

Referat wiodący dr Czesława Piskorskiego zasadniczo oparty o wymienione "Studium" był jednocześnie jego uzupełnieniem i uaktualnieniem, z uwagi na zaistniałe między okresem wykonania studium, a zwołaniem konferencji, zmiany granic administracyjnych i struktury ruchu turystycznego. W ich wyniku Świnoujście zwiększyło swój obszar więcej niż dwu i pół-krotnie. Na skutek otwarcia dla ruchu turystycznego granicy państwowej z Niemiecką Republiką Demokratyczną, ruch ten wzrósł w mieście prawie o połowę w stosunku do roku poprzedniego, ulegając także zdecydowanym przemianom jakościowym.

Zmiany te w sposób zasadniczy rozszerzyły walchlarz problemów omawianych na konferencji.

W naradzie uczestniczyło 39 osób reprezentujących różne instytucje.

W dyskusji zabrało głos 9 osób.

PRZEBIEG KONFERENCJI

Otwarcie

Konferencję zagał mgr J e r z y F i l i p o w i c z - przewodniczący Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Świnoujściu, który w wypowiedzi wprowadzającej podkreślił znaczenie jakie przywiązywane jest do zagospodarowania Świnoujścia, zarówno w zakresie funkcji turystycznej, jak i gospodarczej. Ponieważ z zadaniami tymi wiążą się rozliczne trudności, docenić należy aktualność i wagę konferencji, której końcowe wnioski - wyraził nadzieję - dostarczą konstruktywnych koncepcji rozwiązania wielu problemów.

Powitał następnie zebranych i na przewodniczącego obrad zaproponował Ob. S t a n i s ł a w a N i ś k i e w i c z a - przewodniczącego Miejskiego Komitetu Kultury Fizycznej i Turystyki.

Referat mgr inż.arch. R o m a n y P r z y b y s z e w s k i e j -
- G u d e l i s - Kierownika Pracowni Instytutu Turystyki w Byd-
goszczy - Zasady klasyfikacji miejscowości krajoznawczych w Pol-
sce.

Pierwsza część wypowiedzi poświęcona była podstawowym założeniom i głównym kierunkom rozwojowym turystyki. Turystyka jest zjawiskiem społecznym, które na całym świecie przejawia tendencje ogromnego wzrostu, w naszym kraju również w ostatnim dziesięcioleciu znacznie się rozwinęła. Aby ten rozwój był planowy, aby zabezpieczyć i przygotować bazę materialną będącą warunkiem postępu, musimy rozpocząć szybkie działanie nie tylko inwestycyjne, ale również badawczo-naukowe. Temu ostatniemu celowi poświęcone są prace placówki naukowo-badawczej, jaką jest Instytut Turystyki powołany w 1972 roku, w skład którego wszedł dawny Zakład Zagospodarowania Turystycznego GKKFiT.

Mianem "Turystyki" określa się zespół zjawisk związanych z podróżami i pobytem w czasie wolnym od pracy i nauki - podejmowanych głównie w celach wypoczynkowych i poznawczych. Turystykę możemy podzielić w zależności od przyjętych kryteriów, np. ze względu na częstotliwość wyjazdów związaną z pewną okresowością, długością trwania pobytu i jego formami na:

- turystykę doroczną urlopową,
- wypoczynek świąteczny,
- wypoczynek codzienny,

lub też ze względu na cel wyjazdu i formy związane z tym celem na turystykę:

- wypoczynkową pobytową,
- wypoczynkową świąteczną,
- krajoznawczą,
- wędrowną /cele krajoznawcze i wypoczynkowe/,
- kwalifikowaną.

W naszych obecnych rozważaniach zajmujemy się turystyką krajoznawczą, której zadaniem jest poznanie naszego kraju, poprzez dążenia:

- ogólnopoznawcze /w szerokim znaczeniu tego słowa/,
- dydaktyczne
- i wrażeniowo-estetyczne.

Sposobem spełniania tych dążeń są przede wszystkim wycieczki zbiorowe - szkolne i dla dorosłych, wycieczki indywidualne oraz wojaże prywatne często łączone z formami wypoczynkowymi - np. wędrówki motorowe, kajakowe itp. Wycieczki krajoznawcze są doskonałą lekcją geografii, historii itd.

Przedmiotem zainteresowania są: obszary, obiekty, przedmioty, imprezy. Nazywamy je walorami krajoznawczymi i dzielimy na: zespoły i obiekty:

- 1 - środowiska przyrodniczego,
- 2 - dóbr kultury,
- 3 - pamiątki historyczne /ze szczególnym akcentem na dokumenty ostatniej wojny/,
- 4 - współczesnych osiągnięć gospodarczych.

Walory te występują na obszarach stanowiących często jednostki geograficzne i etniczne /są to najczęściej walory środowiska przyrodniczego, kultury ludowej i folkloru albo obszary przemysłowe/. Występują one poza tym w miejscowościach jako zespoły obiektów, lub pojedyncze obiekty. Zespoły obiektów z walorami krajoznawczymi spotykamy najczęściej w miastach, pojedyncze obiekty czasem w miastach /zabytki architektoniczne/, często poza miejscowościami /rezerwaty przyrody, osobliwości przyrody, pamiątki historii najnowszej, wolno stojące zabytki/.

W drugiej części referatu omówiono zespoły walorów krajoznawczych miast i ich turystyczną klasyfikację.

Sposób ich zagospodarowania dla potrzeb ruchu turystycznego kazał dokonać trójstopniowego podziału, który zastosowany został w dwóch planach krajowych dot. zagospodarowania turystycznego:

- Planie Kierunkowym Zagospodarowania Turystycznego Polski, wykonanym w Zakładzie Zagospodarowania Turystycznego w latach 1968-1970,
- Planie Turystycznego Zagospodarowania Przestrzennego Kraju do roku 1990, wykonanym przez Instytut Turystyki razem z Komisją Planowania przy Radzie Ministrów.

Miejscowości podzielono na trzy grupy:

- 1 - wielkie centra krajoznawcze,
- 2 - ośrodki krajoznawcze,
- 3 - mniejsze zespoły i pojedyncze obiekty krajoznawcze.

1. wielkie centra krajoznawcze to miasta posiadające najwięcej wartościowych walorów krajoznawczych i jednocześnie będące prężnymi ośrodkami kultury i cywilizacji. Każdy Polak powinien poznać je w wieku szkolnym. Są one również i nadal będą podstawowym celem turystyki zagranicznej. Do wielkich centrów krajoznawczych zaliczono osiem miast: Warszawę, Kraków, Zespół Gdańsk-Sopot-Gdynia, Szczecin, Wrocław, Poznań, Lublin i Toruń. Można by się zastanowić, czy nie włączyć Katowic /GOP-u/. Są to największe miasta, które powinny mieć przygotowaną najbardziej wszechstronnie bazę turystyczną, a więc bazę noclegową, gastronomiczną, informację turystyczną, dworce pasażerskie nastawione na świadczenie usług turystom itp.

Walory krajoznawcze w tej grupie miejscowości są mieszane, z przewagą obiektów zabytkowych, gdyż wszystkie te miasta mogą pochwalić się bogatą historią. Zainteresowanie budzą również współczesne rozwiązania urbanistyczne, architektoniczne, gospodarcze, często obiekty upamiętniające braterstwo i męczeństwo Polaków w czasie ostatniej wojny. Miasta te posiadają też swoje specyficzne walory, takie jak port w Szczecinie, Targi Poznańskie itd., a poza tym tzw. walor "wielkomiejski" - z pewnością bardzo interesujący dla mieszkańców małych miasteczek i wsi.

Okres aktywności turystycznej trwa cały rok, czas zwiedzania w przyszłości powinien wynosić 3 - 5 dni, obecnie waha się od 1 - 2 dni. Baza noclegowa 8-30 tys. miejsc noclegowych.

2. Ośrodki krajoznawcze - wyznaczono ich w kraju 57. Są to najogół miasta średniej wielkości, które posiadają wiele walorów krajoznawczych i są chętnie zwiedzane przez turystów. Należą tu również miasta duże, które nie mają wielkiego potencjału walorów krajoznawczych, np. Łódź. W województwie szczecińskim do ośrodków krajoznawczych zaliczono: Świnoujście, Kamień Pomorski i Stargard Szczeciński.

Miasta te powinny być przedmiotem zainteresowania Polaków, po 8-miu poprzednio wymienionych wielkich centrach krajoznawczych, - szereg z nich stanowi również punkty atrakcyjne dla chcących lepiej poznać naszą ojczyznę turystów zagranicznych.

Wśród tych miast wyróżniono dziewięć takich; jak: Kazimierz, Sandomierz, Łańcut, Malbork, Zakopane - i inne dając im I-szą kategorię walorów.

Wybijającymi się walorami tej grupy miast są na ogół historyczne ośrodki zabytkowe. Osiemnaście miast posiada przewagę tej grupy walorów, w 3-ch stwierdzono przewagę walorów działalności współczesnej /Bielsko-Biała, Katowice i Świnoujście/ reszta - 36 - ma walory mieszane, tzn. bez zdecydowanej przewagi jednego z walorów.

Okres aktywności turystycznej w przyszłości będzie całoroczny; czas zwiedzania wynosi obecnie 1/2 - 1 dnia, a wynosić powinien 1-2 dni. Zagospodarowanie turystyczne tych miejscowości powinno być również kompleksowe, gdyż wszyscy turyści, można założyć, będą korzystali z noclegu; baza noclegowa, zgodnie z ustaleniami z planów krajoznawczych ma wynosić 1 - 5 tysięcy miejsc.

Oczywiście mówi się tu jedynie o miejscach noclegowych, które mają znaczenie dla turystyki krajoznawczej, nie bierze się pod uwagę np. miejsc turystyki wypoczynkowej czy uzdrowiskowej, które są konieczne dla takich miast jak Świnoujście.

3. Mniejsze zespoły walorów i pojedyncze obiekty w miejscowościach

- jest ich ogółem 420; w woj. szczecińskim - 15. Czasem są to zespoły o randze międzynarodowej, lecz niewielkie miejscowości /np. Biskupin/, w których leżą nie pozwoliły zaliczyć ich do ośrodków krajoznawczych. Walory krajoznawcze są tu bardzo różne, ale na ogół jednorodne, rzadko mieszane.

Okres aktywności turystycznej zależy od rodzaju zespołu czy obiektu, czasem jest tylko sezonowy - letni, a czasem całoroczny. Czas zwiedzania: od kilku godzin do jednego dnia w przyszłości. To krótsze zwiedzanie rzutuje na zagospodarowanie turystyczne, które może być częściowe; - nie wszędzie istnieje potrzeba urządzania obiektów, bazy noclegowej, konieczna jest natomiast przy wszystkich mniejszych zespołach baza gastronomiczna, parkingi, dobra informacja turystyczna. Niektórym obiektom wystarczy przystosowanie do zwiedzania.

Można zauważyć, że podział powyższy przyjmuje za zasadę - adekwatność grupy ze sposobem zagospodarowania oraz związaną z tym bezwzględną liczbą turystów.

Aby rozwinąć założenie tego podziału - w Pracowniach Bydgoskiej i Szczecińskiej Instytutu Turystyki wykonane zostały prace analityczno-badawcze dla dwóch wielkich centrów krajoznawczych i trzech ośrodków krajoznawczych: Chełmna, Stargardu Szczecińskiego i Świnoujścia, którego opracowanie powstało w wyniku rozszerzania strefy zainteresowania dla Szczecina. Cele tych prac były jednakowe: wypracować wstępne zasady zagospodarowania przestrzennego dla wielkich centrów i ośrodków krajoznawczych, aby na ich przykładzie wykonane studia mogły służyć jako materiał do planów zagospodarowania przestrzennego tych miast.

R e f e r a t dra Czesława Piskorskiego - Zagospodarowanie Świnoujścia dla potrzeb turystyki krajoznawczej.

W Pracowni Szczecińskiej opracowano trzy studia związane z problematyką konferencji:

a/. zasady zagospodarowania przestrzennego wielkich centrów ruchu turystycznego /studium badawcze na przykładzie m. Szczecina/.

Studia to było referowane w maju 1972 roku podczas konferencji w Bydgoszczy i wówczas postanowiono uzupełnić je aneksem "Wytoczne do zasad zagospodarowania turystycznego Szczecina". Podjęto wtedy także decyzję o włączenie do analiz problematyki Świnoujścia;

- b/ Studium struktury przestrzennej walorów krajoznawczych i ruchu turystycznego zespołu Szczecin-Świnoujście;
- c/ zasady przystosowania dla potrzeb turystyki wybitnych przyrodniczych obiektów krajoznawczych. - Opracowanie wstępne na przykładzie Wolińskiego Parku Narodowego. Studium wykonane zostało w ramach Pracowni Szczecińskiej Zakładu Zagospodarowania Turystycznego w 1972 r., przed przekształceniem w Instytut Turystyki.

W referacie przy pomocy rozwieszonych plansz i materiałów graficznych przedstawiono:

- walory krajoznawcze Świnoujścia, ich klasyfikację oraz sprawy związane z degradacją walorów, ich ochroną i "uprawą";
- całość zagadnień związanych z recepcją ruchu krajoznawczego, a szczególnie sprawy turystyki wycieczkowej;
- główne obszary i ciągi koncentrujące ruch oraz ważniejsze ciągi spacerowo - turystyczne w mieście i w jego okolicy;
- wnioski wynikające z opracowania.

Zaznaczono również, iż w międzyczasie nastąpiły znaczne zmiany w mieście /w okresie od chwili ukończenia prac badawczych do jesieni 1973 r./. Dotyczą one przede wszystkim:

- pozycji administracyjnej miasta /w międzyczasie powstał powiat miejski Świnoujście, obejmujący powierzchnię ponad 300 km²/.

W ten sposób miasto pod względem powierzchni znajduje się na drugim miejscu w kraju,

- zmian w zakresie ruchu turystycznego, szczególnie zagranicznego, co nastąpiło w wyniku uruchomienia przejścia granicznego pieszego z NRD w rejonie miasta i przyczyniło się do potężnego wzrostu właśnie turystyki krajoznawczej.

Z tej przyczyny wprowadzono do dyskusji wiele nowych elementów związanych z ostatnimi miesiącami i bieżącymi wydarzeniami, wynikającymi z rosnącej funkcji ruchu turystycznego w Świnoujściu.

Z porównania wielkości liczb wynika, iż Świnoujście w zakresie frekwencji zajmuje jedną z czołowych pozycji w Polsce. O ile chodzi o wybrzeże, to podobną rolę pełni jeszcze tylko Sopot. W skali kraju wydaje się, iż jest to miejscowość z recepcją zbliżoną do Zakopanego, większą znacznie od ruchu w Krynicy /przy czym Świnoujście jest miejscowością o sezonowym napływie turystów, a więc z olbrzymimi szczytami letnimi/.

Przeprowadzono również pewne porównania z ośrodkami turystycznymi w skali europejskiej. Według istniejącej literatury wielkie europejskie centra ruchu przyjmują po 4 - 6 milionów osób rocznie. Liczby dotyczące np. Rzymu, czy Paryża lub innych wielkich miast trudno porównywać ze Świnoujściem, ale wszystkie te miasta są wielkimi centrami turystyki krajoznawczej, a te problemy głównie nas interesują. Turystyka krajoznawcza w wielkich centrach turystyki europejskiej charakteryzuje się dość znaczną długością pobytów przeznaczonych na zwiedzanie i poznawanie osobliwości miasta. W Świnoujściu turystyka krajoznawcza, to z zasady przyjazdy bardzo krótkie, w znacznej większości nawet beznoclegowe. Dotyczy to zarówno turystów z NRD, jak i gości krajowych, którzy nie mogą się na miejscu zatrzymać na dłuższy czas, ponieważ brak jest bazy noclegowej dla turystyki krajoznawczej. PMRN ocenia istniejącą bazę na obszarze wielkiego Świnoujścia na około 100 tys miejsc, w tym 75 - 80 tys. w kwaterach prywatnych i około 25 tys. miejsc w obiektach

tach zakładów pracy. Jest ona prawie w całości wykorzystana na cele turystyki pobytowej /wczasowo-wypoczynkowej/. Właściciele kwater prywatnych niechętnie przyjmują turystę 1-dniowego, wolą turnusowców, ponieważ wówczas jest mniej kłopotów. Miasto prawie że nie posiada bazy dla potrzeb turystyki krajoznawczej.

Następnie przedstawiono hipotezę wielkości ruchu turystycznego w województwie szczecińskim i na obszarze wielkiego Świnoujścia. Opracowanie tego typu prognozy jest niebywale trudne, ale konieczne, szczególnie gdy się ma mówić o funkcjach miasta w latach 1990-2000.

Prognoza przedstawia się następująco: /w tysiącach/

rok	woj.szczecińskie		wielkie Świnoujście	
	osoby	dni	osoby	dni
1970	3.600	19.600	600	8.000
1972	6.100	30.000	1.400	10.000
1973	7.000	34.000	1.500	11.400
1975	8.400	40.000	1.900	13.600
1980	14.000	50.000	2.500	15.500
1985	19.000	75.000	3.000	20.000
1990 I wers.	25.000	100.000	3.500	22.000
II "	22.000	85.000	3.300	20.000

Uwaga: zdaniem PMRN w Świnoujściu już w 1973 r. miasto odwiedziło około 3 miliony turystów; metoda obliczeń prowadzonych przez PMRN obejmuje wszystkie osoby, które chociaż krótki czas przebywały na terenie miasta, resztę czasu spędzając na innych terenach. System obliczeń wyżej zastosowanych bierze pod uwagę osoby, które w Świnoujściu spędziły cały dzień, chociaż nie musiały nocować. W zakresie wielkości liczby dni pobytu różnice w obliczeniach nie występują.

Analiza wyżej podanych liczb wskazuje, że ilość przybywających do Świnoujścia turystów będzie się systematycznie zwiększała, chociaż proporcje w stosunku do ruchu w całym województwie - na skutek pełnego przesuwania się recepcji na tereny pojezierne - powoli ulegną

obniżeniu. O ile w 1970 r. około 40 % ruchu /liczonego dnia pobytu/ koncentrowało się na wyspie Wolin, to w 1980 r. wyniesie on około 30 %, a w okresie kierunkowym około 20 % całości ruchu wojewódzkiego.

Należy przyjąć, że w przyszłości Świnoujście będzie wielkim i ważnym punktem dla polskiej turystyki morskiej /pasażerskiej, żeglarskiej itp/. Tutaj też - w większych niż obecnie liczbach - będzie się koncentrował ruch skandynawski; stąd będą ruszały wycieczki skandynawskie, by poznać zabytki polskiej kultury.

Rozwój funkcji morskiej /w okresie kierunkowym miasto liczyć będzie 100-150 tys./ Świnoujście niewątpliwie przyczyni się do dalszego wzrostu turystyki krajoznawczej. Wszystkie bowiem inwestycje morskie stanowią istotny element współczesnego krajoznawstwa; turyści chętnie zapoznają się z zagadnieniami gospodarki morskiej. Należy więc przewidzieć, iż każda nowa inwestycja morska to równocześnie osobliwość działająca w kierunku wzrostu turystyki poznawczej.

W referacie poświęcono wiele uwagi sprawom przyszłości miasta. Konieczne jest posiadanie wielkiej wyobraźni, by odpowiednio kształtować prognozy takiego ośrodka, jakim jest Świnoujście. Trzeba też wziąć pod uwagę, że wielu fachowców wyraża przekonanie, iż koło roku 2000-go turystyka będzie najważniejszym działem gospodarki światowej. Świnoujście będzie więc niewątpliwie - nie tylko w skali kraju - miastem żyjącym z turystyki /a gospodarka morska będzie pełniła w poważnym stopniu funkcje usługowe/. Treścią turystyki przyszłości będzie właściwe połączenie elementów poznawczych z wypoczynkiem. Takie założenie trzeba brać pod uwagę, analizując problematykę miasta.

Mówiąc o krajobrazie miasta i jego okolicy podkreślono konieczność właściwej ochrony krajobrazu /jest to bowiem najwyższe dobro

człowieka/ i przedstawiono wiele koncepcji wzbogacenia krajobrazu miejskiego przez organizację plenerów rzeźb związanych z regionem i naszymi tradycjami morskimi /pomniki marynistów - pisarzy, muzyków itp./.

Przedstawiono także koncepcję zamknięcia obydwu rynków w sezonie turystycznym dla ruchu kołowego. Rynki powinny otrzymać tradycyjne nazwy, a obecne można przenieść do nowych partii miasta. Obydwa place powinny być zamienione na wielkie zespoły gastronomiczne i usług turystycznych pod gołym niebem.

Szeroko omówiono sprawę rozwoju parku zdrojowego, ścieżek przyrody, imprez kulturalnych i gospodarczych, szkolenia kadry itp., ilustrując je szkicami i pracami graficznymi.

Na zakończenie referent stwierdził: Świnoujście to miasto skazane na wielkość. Musimy mieć odpowiednią wyobraźnię, by sprostać zadaniom jakie nas czekają w zakresie zagospodarowania miasta na potrzeby turystyczne, a dla ruchu krajoznawczego w szczególności. Trzeba umiejętnie wydobyć wszystkie indywidualne cechy tego miasta, określić ciągi i tereny koncentracji walorów i ruchu, by elementy te mogły być uwzględnione w planach urbanistycznych i w ten sposób przygotować miasto do recepcji przyszłych pokoleń polskich krajoznawców i gości z zagranicy.

R e f e r a t mgr Jerzego Filipowicza - Przewodniczącego Prezydium MRN Świnoujście - Aktualne problemy turystyki świnoujskiej.

Referujący przedstawił stan gospodarczy i administracyjny miasta podkreślając, że jest to miasto wyjątkowe i jedyne w swoim rodzaju. Jest to unikalne miasto w Polsce rozłożone na czterech wyspach. Żadne miasto nie jest tak uzależnione od przeprawy promowej. W jego granicach administracyjnych położony jest park narodowy.

Nieliczne miasta mogą poszczycić się tak wielką dynamiką rozwojową, jak Świnoujście. Gospodarka morska w pierwszym rzędzie, a turystyka jako drugi element decydują o jego charakterze.

Przedsiębiorstwa takie, jak: Przedsiębiorstwo Połowów Dalekomorskich i Usług Rybackich "Odra", Morska Stocznia Remontowa, Zarząd Portu, Polskie Linie Oceaniczne - to wiodące placówki gospodarki morskiej. Aktualnie zatrudniają one w sumie około 6.600 pracowników. Przedsiębiorstwa te znajdują się w stałym rozwoju i rozbudowie, a co za tym idzie ustawicznie wzrasta liczba zatrudnionych.

Miasto napotyka na poważne trudności, jeżeli chodzi o zabezpieczenie właściwych warunków socjalno-bytowych dla stałych mieszkańców. Faktem jest, że miastu z roku na rok przybywa coraz więcej izb mieszkalnych, rozwija się budownictwo indywidualne, ale to nie zabezpiecza w pełni potrzeb mieszkaniowych rozwijającego się przemysłu.

W ostatnich latach zrobiono wiele: uzupełniono niewystarczającą sieć handlową, zmodernizowano i odtworzono zakłady gastronomiczne, wybudowano zakłady sezonowe, wybudowano nową szkołę, przedszkole. Świnoujście wzbogaciło się o piękny i nowoczesny amfiteatr, zmodernizowano węzły komunikacyjne, zakupiono nowe promy, itd. Wiele tytułów inwestycyjnych jest aktualnie w realizacji, ale to wszystko za mało, aby organizm miejski mógł w pełni sprawnie i bez zakłóceń funkcjonować. Najtrudniej i najwolniej przebiegają inwestycje komunalne, przede wszystkim przebudowa i modernizacja całej sieci wodno-kanalizacyjnej, gazowej i elektrycznej. Należy zaznaczyć, że w przeważającej części jest to sieć stara, zużyta, nie spełniająca swej funkcji.

Miasto liczy około 40.000 stałych mieszkańców, z czego prawie 30.000 zamieszkuje jego lewobrzeżną część. Tymczasem w okresie sezonu liczba ludności wzrasta czterokrotnie, a nawet pięciokrotnie w zale-

ności od pogody i dnia. Ta amplituda demograficzna ilustruje ogrom trudności jakie występują w okresie sezonu. Kłopoty, o których wspomniano w tym czasie dochodzą niekiedy do stanu katastrofalnego.

Całe miasto odczuwa brak wody, sieć kanalizacyjna nie jest w stanie odprowadzić ścieków, występują przerwy w dostawie energii elektrycznej. Handel i gastronomia nie mogą obsłużyć tej wielkiej ilości turystów mimo uruchomienia dodatkowej sieci sezonowej. Można wymienić cały szereg dziedzin /komunikacja, informacja turystyczna, itd./, które niestety - mimo ogromnego wysiłku ze strony władz miejscowych oraz pomocy Prezydium WRN - nie są w stanie sprostać zadaniom. Dynamika wzrostu ruchu turystycznego jest tak duża, że nawet najśmielsi prognostycy nie byli w stanie tego przewidzieć. A oto kilka danych:

rok 1970 - 1,0 milion turystów i wczasowiczów; 1971 - 1,2 mln.; 1972 - 1,9 mln.; 1973 - prawie 3 miliony turystów i wczasowiczów, w tym 400 tys. obywateli NRD odwiedziło miasto w miesiącach: czerwcu, lipcu i sierpniu /od stycznia do października włącznie - 617 tys. - są to dane ścisłe/. Liczby te mówią same za siebie i niepotrzebna jest tu wielka wyobraźnia, aby dojrzeć te problemy i kłopoty, jakie muszą wystąpić w okresie sezonu turystycznego.

Jakie są dalsze perspektywy rozwoju miasta ? W oparciu o plan ogólny zagospodarowania i studia rozwoju portu w Świnoujściu wiadomo, że gospodarka morska jest funkcją wiodącą dla miasta i ona będzie nadawać charakter dalszej rozbudowie. Natomiast charakter turystyczno - uzdrowiskowy schodzi na plan drugi.

W porcie przeładowano w 1973 r. 4,2 mln. ton. Prognozy przewidują, że w 1975 roku osiągnie się 7,5 mln. ton /w tym 3,8 miału węglowego, 0,5 mln ton rudy, 3,2 mln ton innych towarów masowych, jak siarka, surowce fosforonośne. W 1980 roku przewiduje się przeładowanie około 10,5 mln. ton /w tym 7 mln. ton miału węglowego/.

Nastąpi rozwój bazy promów morskich. Należy liczyć się ze stałym wzrostem linii promowych o bliskim, bałtyckim zasięgu na trasach do Szwecji, Danii i Niemieckiej Republiki Federalnej. Już w najbliższej przyszłości kursować będą na linii szwedzkiej po dwa promy drogowe i kolejowe. W następnych latach przewiduje się uruchomienie stałych linii przy pomocy promów drogowych do Danii i NRF.

Prognozy dla ruchu promowego na linii skandynawskiej określają ilość pasażerów na 250-300 tys. osób w roku 1985. Do powyższego doliczyć należy około 100 tys. pasażerów z innych kierunków. Niezależnie od tego przewiduje się ruch przygraniczny Polska - NRD statkami żeglugi kabotażowej, który do roku 1985 powinien osiągnąć liczbę turystów rzędu 50 tys. osób rocznie. Jak z danych tych wynika, ilość turystów zagranicznych w roku 1985 wahać się będzie w granicach 400 tys. osób nie licząc ruchu granicznego na przejeździe Świnoujście - Ahlbeck. Łączy się z tym rozwój bazy hotelowej, obiektów towarzyszących i cały zespół zagadnień wielkiej turystyki. Prawidłowe zagospodarowanie turystyczne powinno nadążać za wzrostem liczby turystów zagranicznych.

Nie należy zapominać, że równolegle rozwijać się będą przedsiębiorstwa takie jak: PPDiUR "Odra", Morska Stocznia Remontowa /która docelowo zatrudni około 5 tys. pracowników/. Pozostałe towarzyszące przedsiębiorstwa, jak: "Baltona", "Shipservis", Morska Agencja, SUM itp., również zmuszone są do rozwijania się, aby mogły sprostać rosnącym zadaniom.

W świetle tego widać jasno, że nastąpi dalszy dynamiczny wzrost gospodarki morskiej, zasadniczo wzrośnie liczba turystów zagranicznych, ruch przygraniczny Polska-NRD przybierze na sile i wszystko wskazuje na to, że liczba turystów krajowych także będzie wzrastać.

Z przytoczonych danych prelegent wyciągnął następujące wnioski:

- Świnoujście musi nastawić się na turystykę zagraniczną. Pod tym kątem, właśnie dla potrzeb turysty zagranicznego winna rozwijać się baza hotelowa i pensjonatowa. Muszą zostać przygotowane ciekawe i atrakcyjne programy pobytu turystów zagranicznych na terenie miasta i województwa, a nawet na terenie kraju. Trzeba stworzyć dogodne połączenia komunikacyjne z innymi ośrodkami w kraju. Należy rozwinąć właściwą informację turystyczną, w której winno się m.in. popularyzować mniejsze, a ciekawe pod względem turystycznym miejscowości naszego województwa;
- nie można zapominać, że na terenie Świnoujścia spędzają swój urlop czasowicze krajowi. Niestety, miasto ma ograniczone możliwości i dlatego nie należy dążyć do dalszego rozwijania turystyki krajowej. Aktualne liczby, jakie osiągnięto w roku bieżącym są górną granicą możliwości miasta;
- niezmiernie ważny jest problem równomiernego rozłożenia turystyki pobytowej w całym mieście, a nie ograniczania się tylko do lewobrzeżnej części miasta Świnoujścia i Międzyzdrojów. Dążyć należy do właściwego zagospodarowania pozostałych części miasta takich, jak: Łunowo, Wiekó, Wapnica, Lubin itp;
- osobnym zagadnieniem jest stworzenie ciekawych atrakcji turystycznych na tym terenie. Obecnie Świnoujście nie może zaoferować czasowiczom zagranicznym, a także i krajowym ciekawych programów turystycznych oczywiście poza plażą, a także wycieczką w morze, zwiedzaniem muzeum ryb /ale tylko w godzinach popołudniowych/, muzeum Wolińskiego Parku Narodowego i ewentualnie jakiegokolwiek programu kulturalnego;
- wiadomo, że park woliński nie może w całości być udostępniony dla turystyki, nie mniej należy dążyć do wytycznia szlaków turys-

tycznych i wytypowania punktów, które powinny być zagospodarowane dla potrzeb turystyki krajoznawczej. Istnieją wprawdzie szlaki turystyczne, np. szlak czerwony, jest on jednak mało ciekawy, ponieważ biegnie klifem i szosą. Na terenie parku jest wiele ciekawych miejsc, godnych zwiedzenia np. Kawcza Góra, Jezioro Turkusowe, Góra Wysoczyzna z wieżą widokową, rejony przy byłych wyrzutniach rakietowych itd. Punkty te powinny być odpowiednio zagospodarowane tak, aby mogły przyjmować określone liczby turystów;

- Wędkarstwo to dla wielu turystów atrakcja turystyczna. Mimo istniejących potencjalnych możliwości jego uprawiania /np. w Karsiborzu/ i wielkiego zapotrzebowania, Świnoujście nie może poszczycić się jakimś osiągnięciem w tej dziedzinie. Istnieją tu również dogodne warunki dla uprawiania żeglarstwa, ale także niezbędne są inwestycje towarzyszące.

Referent podkreślił, że realizacja powyższych wytycznych jest niezmiernie ważna z uwagi na konieczność skierowania turystów także w inne części wielkiego Świnoujścia.

R e f e r a t mgr Macieja Drzewieckiego - adiunkta Pracowni Bydgoskiej Instytutu Turystyki: - "Uwagi na marginesie dotychczasowych prac naukowo-badawczych nad Toruniem, Szczecinem, Stargardem Szczecińskim, Chełmnem i Świnoujściem".

W wystąpieniu referujący omówił cel i zadania, jakie stawiane były opracowaniom dotyczącym zagospodarowania pięciu wymienionych w tytule referatu miast. Celem było zdefiniowanie zasad zagospodarowania turystycznego wielkich centrów i ośrodków krajoznawczych. Każde z opracowań miało dwojaki charakter: naukowo-badawczy, prowadzący do wyciągnięcia wniosków o charakterze ogólnym, nadających się do przeniesienia na inne ośrodki oraz wdrożeniowy, polegający

na opracowaniu koncepcji zagospodarowania turystycznego danego miasta, łącznie z pewnymi wskazówkami realizacyjnymi w zakresie lokalizacji, organizacji działania i etapowania wykonawstwa obiektów turystycznych i innych urządzeń pomocniczych, a także w zakresie organizacji zwiedzania i pobytu turystów w mieście. Szczegółowa inwentaryzacja zagospodarowania turystycznego, rozpoznanie stanu istniejącego i jego ocena pod względem walorów, rodzaju i charakteru ruchu była pierwszym punktem, na podstawie którego określono funkcje turystyczne i wydobyto cechy indywidualne miasta.

Pięć przebadanych miast różniło się zarówno układem przestrzennym /np. rozmieszczenie usług poza zespołem zabytkowym, na styku zespołu zabytkowego, wewnątrz zespołu zabytkowego/, jak i posiadało swoje osobliwości /rozcięcie rzeką, usytuowanie układu zabytkowego, położenie topograficzne, sprawy zieleni/.

Referent stwierdził, że w wielu miastach brak jest planów zagospodarowania przestrzennego, a w przypadku ich istnienia nie przestrzega się zasad zagospodarowania turystycznego. Widoczna jest również krótkowzroczność w zagospodarowaniu obiektów pod naciskiem czynników wąsko ekonomicznych. Występują błędy w zabudowie zespołów zabytkowych, brak gospodarzy wielu obiektów o wartościach historycznych oraz dewaloryzacja zabytków. Nie są doceniane widoki panoramiczne na miasto. We wszystkich badanych ośrodkach brak jest również konserwacji zieleni.

Referent postulował, aby miasta o dominującej funkcji turystycznej były wyłączone spod działania niektórych ustaw i przepisów hamujących ich prawidłowy rozwój funkcjonalno-przestrzenny oraz, aby przy ich zagospodarowaniu korzystać z wykonanych studiów - istnieją na przykład opracowane w Instytucie Turystyki schematy powiązań wzajemnych usług i walorów krajoznawczych w zespołach zabytkowych.

Podkreślił, że istnieje obecnie tendencja rozwijania się określonych form ruchu, jak na przykład żegluga i indywidualna turystyka motorowa. W związku z tym w Świnoujściu, uważa za celowe podjęcie specjalnego opracowania, dotyczącego turystyki wodnej. Cały Zalew mógłby być jednym wielkim akwenem wypoczynkowym, po jego odpowiednim zagospodarowaniu. Podkreślił również potrzebę utrzymania przejazdu promem na wyspę, nawet w przypadku zbudowania tunelu czy mostu, gdyż jest to dużej miary atrakcja turystyczna. Natomiast należy wydać zakaz wjazdu samochodów na wyspę, udostępniając ją tylko pojazdom niezbędnym.

Świnoujście powinno również uzyskać nowe walory: punkty widokowe, miejsca wypoczynku, możliwość szerszego organizowania imprez kulturalnych /potrzebne będzie zaplecze dla występujących zespołów czy teatrów/, oryginalne formy architektoniczne nowych budowli, nawiązujące do nadmorskiego położenia miasta, udostępnienie znajdujących się tu nielicznych zabytków.

Kończąc swoją wypowiedź referent stwierdził, że różnice funkcjonalno-przestrzenne, występujące w badanych ośrodkach uniemożliwiają opracowanie jednolitych dla wszystkich miast zasad zagospodarowania turystycznego. Konieczne jest opracowanie typologii ośrodków krajoznawczych, aby na tej podstawie sformułować wnioski generalne dla poszczególnych grup.

DYSKUSJA I ODPOWIEDZI :

W dyskusji zabrało głos 9 uczestników konferencji, poruszając zarówno sprawy związane bezpośrednio z tematem konferencji jak i poszerzając ją o problematykę gospodarczą rozwoju Świnoujścia i organizacji miejscowej obsługi ruchu turystycznego:

Dr Stanisław Około-Kuśak - Specjalista d/s planowania przestrzennego NBP w Szczecinie.

Podkreślił wagę problemów ekonomicznych dla prawidłowego rozwoju miejscowości wypoczynkowej. Aktualny sezon turystyczny nad morzem zamykający się liczbą 2,5 miesiąca jest zbyt krótki i podważa ekonomiczne działanie. Podstawą racjonalnego programu dla Świnoujścia jest przedłużenie sezonu. W celu jego realizacji koniecznym jest kompleksowe działanie wielu czynników, do czego powinno się zaliczyć np. zróżnicowanie terminów ferii młodzieży szkolnej, budowę basenów z podgrzewaną wodą morską, podgrzewanie pomieszczeń mieszkalnych w porze nocnej. Przedłużenie o tydzień sezonu wypoczynkowego daje wzrost wykorzystania bazy o 10 %.

Opierając się na wygłoszonych referatach wskazał, że liczba 3 mln turystów w Świnoujściu przewidywana na rok 2000, została w tym mieście osiągnięta już w roku bieżącym. Przekracza ona wszelkie możliwości recepcji i stwarza konieczność rozładowania ruchu w czasie i przestrzeni.

O ile podjęta będzie budowa nowych hoteli, niezbędne są również nowe inwestycje w dziedzinie infrastruktury technicznej. Tu największe trudności wyłonią się przy zaopatrzeniu miasta w wodę, bowiem wszelkie zwiększanie poboru wody ze źródeł na wyspie Wolin grozi stepowaniem terenu. Określił również jako słuszną ekonomicznie politykę popierania prywatnej recepcji.

Lokowanie turystów w domach prywatnych nie wymaga wielkich nakładów. Z badań bankowych wynika, że: koszt jednego miejsca w hotelach wynosi 35 - 100 tys. złotych, a w domach prywatnych - 15 tys. złotych. Zainwestowany kapitał osób prywatnych w przyjęcie turystów przynosi im 18 % dochodu rocznie, gdyż odpadają tu koszty infrastruktury i administracji.

Dyskutant poruszył także sprawę dostępności lewobrzeżnej części Świnoujścia i przyszłościowych połączeń komunikacyjnych z lądem.

Postuluje wprowadzenie komunikacji promowej między Nowym Warpnem a Karsiborem, co daje izochronę dojazdu do Świnoujścia - 1 godz. i stwarza możliwości rozładowania szczytu turystycznego.

Ustosunkował się również do sygnalizowanej standaryzacji miasta. Za szczególne niebezpieczeństwo dla miejscowości uzdrowiskowo-wypoczynkowej uznał typowe budownictwo i reklamy, natomiast jako element pożądany - dekoracyjną roślinność.

Dr Jerzy Jackowski - Główny Specjalista Zarządu Lasów Państwowych w Szczecinie.

W wypowiedzi swojej skoncentrował się na problemach związanych z zagospodarowaniem lasów Świnoujścia. Poinformował, że miasto to posiada największe zalesienie wśród miast Polski: 10 tys. ha lasów w stosunku do 30 tys. ha całkowitego obszaru. Mimo tak dobrej sytuacji powinny być one w maksymalnym stopniu oszczędzane ze względu na olbrzymią rolę jaką spełniają m.in. z punktu widzenia turystyki.

Dotychczasowa gospodarka lasami Świnoujścia nie zawsze była w pełni racjonalna. Zarówno tereny lasów państwowych, jak komunalnych i Wolińskiego Parku Narodowego trzeba odpowiednio zagospodarować i przystosować przede wszystkim pod kątem potrzeb turystyki i wypoczynku. Tereny nadleśnictwa Międzyzdroje zaliczane są do lasów ochronnych, w których funkcje produkcyjne ustępują miejsca funkcji wypoczynkowej. Aktualnie są prowadzone rozmowy w sprawie przejęcia lasów miejskich Świnoujścia przez Zarząd Lasów Państwowych. Na ich zagospodarowanie są już przeznaczone środki finansowe przez Główny Komitet Kultury Fizycznej i Turystyki. W pierwszej kolejności zostaną uporządkowane lasy leżące na zachód od miasta w kierunku granicy.

Referent wskazał również na niewykorzystane dotąd możliwości przeprowadzenia koniecznych zabiegów w ramach czynów społecznych pod nadzorem nadleśnictw i Zarządu Lasów Państwowych. Działalność taka rozwijana jest z powodzeniem na terenie Górnego Śląska.

Stanisław Tychowski - Sekretarz Branżowej Komisji Lecznictwa
Uzdrowiskowego.

Z racji pełnionych funkcji w Branżowym Ośrodku Lecznictwa Uzdrowiskowego omówił w swym wystąpieniu obecną działalność uzdrowiska Świnoujście oraz zamierzenia i potrzeby przyszłościowe:

- problem ograniczenia ruchu turystycznego w sezonie letnim ze względu na to, że wyprzedza on ciągle jeszcze zdolność miasta do zabezpieczenia odpowiednich warunków wypoczywającym;
- potrzebę dalszego rozwoju działalności uzdrowiska poza sezonem letnim.

Praktyka współdziałania Branżowego Ośrodka Lecznictwa Uzdrowiskowego spowodowała uruchomienie działalności uzdrowiskowej w ilości około 2 tys. łóżek, likwidując pojęcie sezonowości w uzdrowisku. Jest możliwość podwojenia tej liczby /na co istnieje aktualne zapotrzebowanie/, w oparciu o posiadaną rezerwę bazy łóżkowej. Warunkiem jest wybudowanie nowego zakładu przyrodoleczniczego, na który uzdrowisko posiada lokalizację oraz pełną dokumentację techniczną i oczekuje odpowiedniego stanowiska władz wojewódzkich w zakresie ujęcia w planie robót budowlanych.

Konieczność uznania priorytetu "turystyki zdrowotnej" nad innymi formami ruchu turystycznego, wyznacza aktualna sytuacja, której nie można pominąć. Świnoujście jest uzdrowiskiem o wieloletnich tradycjach. Istnieje na wyznaczonym naturalnymi granicami terenie,

na którym jest zlokalizowana baza łózkowa około tysiąca łóżek należąca w 10 % do PP "Uzdrowisko" i w 90 % do różnych zakładów pracy i instytucji z terenu całej Polski / w Świnoujściu nie ma FWP/.

W mieście lewobrzeżnym brak jest możliwości rozwoju inwestycyjnego, wynikającego z ograniczonego terenu i pojemności plaży. Istnieje stale niepokryte zapotrzebowanie kraju na wszelkie formy profilaktyki i rehabilitacji, co można zmierzyć czasem oczekiwania na skierowanie. Stąd wniosek świadomego kierowania procesem rozwoju turystyki w dostosowaniu do rozwijających się potrzeb społecznych i gospodarczych kraju w celu racjonalnej regeneracji sił i postępowania profilaktyczno-leczniczego, zmierzającego do ograniczenia rozwoju chorób zawodowych.

Doceniając jednak znaczenie turystyki krajoznawczej, należy ją w Świnoujściu zespolić z funkcją zdrowotną. W tym zakresie wskazanym jest:

- uruchomienie turystyki krajoznawczej przez poszczególne zakłady pracy /za pośrednictwem biur podróży/, wykorzystując rezerwy bazy noclegowej. W okresie poza sezonem rozwinięta komunikacja autobusowa, kolejowa, wodna pozwoli w oparciu o bazę noclegową Świnoujścia organizować kilkudniowe wycieczki;
- uruchomienie "ścieżek zdrowia", gdzie strona krajoznawcza będzie odgrywać rolę równorzędną zdrowotnej;
- urządzenie atrakcyjnego krajoznawczo centrum miasta w obrębie placów Słowiańskiego i Wolności i połączenie jego z uzdrowiskiem ciągiem handlowym wzdłuż ulicy Bohaterów Stalingradu, zamkniętym dla ruchu kołowego.

Dyskutant, wskazując również na wybitnie niekorzystne dla utrzymania i uporządkowania funkcji uzdrowiskowo-turystycznej, decyzje pozwalające na inwestycyjne zagospodarowanie terenów zielonych wschodnie

części uzdrowiska, stanowiącej ochronny naturalny pas lasów i zieleni. Przykrym przykładem jest wycinanie lasu pod ośrodek szkoleniowo-wczasowy "Dolnej Odry". Obawę budzi również polityka władz dotycząca "zagospodarowania parku" kosztem zieleni. Park w części środkowej przyległej do ulicy Sienkiewicza już "prześwieca" - w ten sposób przestaje pełnić funkcję naturalnego pasa ochronnego oddzielającego uzdrowisko od centrum miasta.

Uznając za bezwzględną potrzebę "badania rynku uzdrowiskowego" jako zasadniczej przesłanki naukowych rozwiązań, BOLDU zgłasza gotowość współpracy w tym zakresie.

mgr Tadeusz Jasiński - Dyrektor Policealnego Studium Zawodowego
Obsługi Ruchu Turystycznego w Świnoujściu.

Poruszył kilka problemów istotnych dla przygotowania Świnoujścia do ruchu krajoznawczego:

- wskazał na konieczność ochrony zabudowy miasta z przełomu XIX/XX w. Miasto traci obecnie swoją odrębność i charakter starego uzdrowiska. Na skutek prowadzonych remontów dawnych pensjonatów i celowego niszczenia ich secesyjnych ozdób promenada i dzielnic nadmorska są zeszpecone i coraz mniej atrakcyjne. Architekt miejski nie powinien wyrażać zgody na tego rodzaju przebudowy. Nowa architektura jest monotonna, mało oryginalna i nie rekompensuje strat;
- łącznie z rozwijaniem uprzemysłowieniem miasta powinny być przewidziane ewentualne negatywne następstwa niszczenia naturalnego środowiska. Świna już obecnie jest zanieczyszczona, a rozbudowany kombinat rybny może zagrozić miastu. Muszą być także prowadzone równoległe inwestycje miejskie;

- trzeba przeznaczyć potrzebne środki finansowe na rozwój bazy dla turystyki. Koniecznym jest więc:

a/ przygotowanie kadr dla obsługi ruchu turystycznego, co dotychczas było na marginesie zainteresowań władz. Kompleksowo powinna być potraktowana sprawa właściwego zatrudnienia absolwentów Studium Turystyki,

b/ przygotowanie odpowiedniej informacji pisanej. Obecnie odczuwa się brak map, informatorów, przewodników, które umożliwiłyby indywidualnemu turyście samodzielne wędrowanie po mieście i okolicach.

Doc.dr hab. Bolesław Libicki - Konsultant Instytutu Turystyki
- Warszawa.

Rozpoczynając swoją wypowiedź dyskutant podkreślił wartość organizowania konferencji, na których dochodzi do konfrontacji teorii naukowych z praktyką.

Nawiązując do przebiegu dyskusji zwrócił uwagę na niedostateczne uwzględnienie funkcji uzdrowiskowej, co wynika również z braku określenia mono - czy wielofunkcyjności Świnoujścia i okolic. Podkreślił, że nigdzie nie występuje monofunkcyjność uzdrowisk; - uzdrowisko może być natomiast funkcją wiodącą wśród wielu innych zadań miasta. Wielofunkcyjność narzuca miastu autentycznie trudniejsze zadania.

Trzeba przeprowadzić badania socjologiczne, dotyczące stratyfikacji społeczno-zawodowej, wieku, struktury typologicznej ruchu turystycznego, na których powinny się wspierać propozycje przestrzenne. Badaniami powyższymi należy objąć również potrzeby, aspiracje ludności miejscowej. Dopiero po tego typu badaniach można będzie określić, jaka musi być funkcja miasta i jaki typ turysty

będzie w przyszłości dominował /turysta rekonwalescent, spacerowicz, o zainteresowaniach rozrywkowych lub sportowych, poznawczo-wędrujący, czy też występujący najczęściej w praktyce typ mieszany. Analiza typologiczna ruchu turystycznego prowadzi również do pogłębienia analizy rynku i potrzeb.

Istotne są problemy rozwoju jachtingu w Świnoujściu. Są tu perspektywy dla organizowania imprez wodniackich, brak jednak zaplecza. Jachty będą musiały wychodzić w morze przez Świnoujście i koniecznym jest zbudowanie dla nich odpowiedniego portu.

Dyskutant podkreślając walory potrzebnej niewątpliwie i ciekawej imprezy wodniackiej "kajakiem dookoła wyspy Wolin", organizowanej z inicjatywy Szczecina i Świnoujścia, wskazał jednocześnie na pewne mankamenty organizacyjne i podał sposoby ich uniknięcia w przyszłości.

Nawiązał również do prezentowanych jako materiał ilustracyjny konferencji schematów zagospodarowania centrów zabytkowych, wskazując celowość tworzenia małych lecz sprawnych ciągów usług gastronomicznych.

Doc.dr Roman Peretiatkowicz - Kierownik Pracowni Instytutu
Turystyki w Krakowie.

Nawiązując do wypowiedzi dotychczasowych dyskutantów ustosunkował się do nich i poszerzył je. Wskazał, że przy obecnych możliwościach technicznych nie jest realnym projekt przedłużenia sezonu wypoczynkowego nad morzem. Nie dotyczy to jednak uzdrowiska i jego kuracjuszy. Rozbudowa bazy uzdrowiskowej, która może funkcjonować w okresie całorocznym pomoże miastu w rozwiązaniu problemów infrastruktury oraz zapewni stałe miejsca pracy dla miejscowej ludności. Pozwoli to na zmniejszenie importu siły roboczej w okresie sezonu,

gdyż w przypadkach korzystania z pracy ludzi napływowych, powstaje z reguły niebezpieczeństwo zatrudniania pracowników bez kwalifikacji oraz nastawionych na niuczciwy zarobek.

Świnoujście uzyskuje obecnie ważną rolę punktu tranzytowego na trasie Skandynawia - Adriatyk. Droga przez to miasto jest o około 400 km krótsza niż przez Gdańsk, co stwarza poważną szansę dla Świnoujścia. Dla jego uatrakcyjnienia celowym byłoby np. przystosowanie basenów wodniackich na miejsca wypoczynku dla Szwedów wracających z nad Adriatyku. Ośrodek jachtowy byłby wówczas nie tylko punktem docelowym, lub wypadowym dla jachtingu polskiego, ale zyskałby nową, dodatkową funkcję.

Dyskutant podkreślił także, że na przykładzie Świnoujścia można by opracować model punktu tranzytowego na drodze północ - południe.

Mgr Tadeusz Malinowski - Dyrektor Miejskiej Biblioteki Publicznej w Świnoujściu.

W wypowiedzi swej nawiązał do omawianej już sprawy kształcenia kadr dla turystyki. Sygnalizował - również pod adresem Instytutu Turystyki - brak podręczników dla słuchaczy pomaturalnych studiów obsługi ruchu turystycznego.

Poruszył zagadnienie opracowania przez naukowców metody badania ruchu turystycznego. Badania takie mają bowiem konkretne znaczenie gospodarcze.

Wskazał również na konieczność opracowania kompleksowego studium turystycznej funkcji Świnoujścia, z uwzględnieniem nie tylko funkcji krajoznawczej, ale przede wszystkim pobytowej i wypoczynku świątecznego, który na terenie tego miasta będzie się bardzo intensywnie rozwijać.

Mgr inż.arch. Romana Przybyszewska-Gudelis - Kierownik Pracowni
Instytutu Turystyki w Bydgoszczy.

Zauważyła, że konferencja zmieniła swój profil z punktu widzenia założeń i wyników. Większość dyskutantów przedstawiła niepokoje i potrzeby wychodzące poza możliwości ustaleń, postulatów i wniosków Instytutu Turystyki. Organizatorzy konferencji z ramienia Instytutu reprezentują pion zagospodarowania turystycznego - stąd pewne zawężone zadania konferencji. Turystyka krajoznawcza jest tylko jedną z funkcji Świnoujścia. Uzdrowisko, przemysł, wczasowicze stwarzają tu kolizje, które pogłębia ich stały, dynamiczny wzrost.

Należy się zastanowić czy jest społecznie słuszną wyrażona przez dyskutantów tendencja do ograniczania ruchu turystycznego. Niemniej potrzebne są pewne administracyjne pociągnięcia np. zatrzymywania ruchu samochodowego przed promenadą, przyznanie nadrzędności w występujących tu rodzajach turystyki /pobytowa, świąteczna, krajoznawcza, tranzytowa/ temu co jest unikalne, nie do powtórzenia w innych miejscowościach. Priorytet powinno otrzymać uzdrowisko, być może nawet przez uszczuplenie funkcji wypoczynkowej. Ruch krajoznawczy, mimo jego wzrostu można ograniczyć przez kierowanie do ośrodków konkurencyjnych.

Zarysowuje się tu konieczność opracowania studium decentralizacji ruchu na teren wielkiego Świnoujścia. Wykonaniem takiego opracowania powinien zająć się albo Instytut Turystyki, lub Biuro Studiów i Projektów Rozwoju Przestrzennego Województwa. Celową byłaby również współpraca tych instytucji, ewentualnie innych pokrewnych zwłaszcza, że Branżowy Ośrodek Lecznictwa Uzdrowiskowego zgłasza gotowość udziału w badaniach "rynku" ruchu turystycznego w zakresie uzdrowiska.

Mgr Jerzy Gajewski - asystent Instytutu Turystyki - Pracownia
w Krakowie.

Ustosunkowując się do wypowiedzi poprzednich dyskutantów dotyczących zagospodarowania otuliny Wolińskiego Parku Narodowego, przewidywanego braku wody i stepownia wyspy oraz dokonywanych zmian w dawnej architekturze - działalność tę zaliczył do przykładów dewastacji krajobrazu. Wskazał równocześnie na konieczność jego ochrony w sensie już przyjętej ochrony przyrody i środowiska.

Prace nad ochroną krajobrazu prowadził w Krakowie nieżyjący już prof. Z. Novák. Dziś prace te kontynuuje zespół pod kierunkiem doc. dra Janusza Bogdanowskiego. Wynika z nich, że krajobraz należy "uprawiać", a w wypadku dewastacji - rekultywować; w innym wypadku za kilka lat może dojść do takich zniszczeń, że rekultywacja będzie wymagała ogromnych nakładów i długiego czasu /o ile wogóle będzie możliwa/.

Dotychczas na krajobraz wpływały dwa czynniki:

- gospodarka uprawowa zwana naturalną, a więc uzależniona od pór roku, warunków atmosferycznych itd.,
- gospodarka przemysłowa, sztuczna, uzależniona od działalności człowieka, który może i powinien nią regulować.

Współcześnie pojawił się trzeci czynnik formowania krajobrazu: gospodarka usługowa, regulowana zarówno przez procesy naturalne /np. w przypadku wypoczynku i turystyki/, jak i sztuczne /np. handel/. W związku z rozbudową w Świnoujściu bazy turystycznej i usługowej trzeba przyjąć, że wspomniany wyżej trzeci czynnik kształtowania krajobrazu odegra niewątpliwie pierwszoplanową rolę w kształtowaniu nowej sylwetki miasta i okolicy.



Odpowiedzi dyskutantom udzielił przewodniczący Prezydium MRN
mgr Jerzy Filipowicz.

Stwierdził, że jest przekonany o słuszności ograniczenia turystyki pobytowej w mieście. Nie można natomiast ograniczyć turystyki jednodniowej, należy ją jednak rozszerzyć na inne miejscowości wyspy Wolin np. Wicko, Wapnicę i na cały liczący blisko 30 km brzeg morski. Z miasta należy wyrzucić pseudo-bazę - drobne, tymczasowe punkty sprzedaży, budy, kramy, prowizoryczne pawilony.

Szereg koncepcji wysuwanych zarówno w opracowaniach, jak i dyskusji pokrywa się z planami i już podjętymi decyzjami władz miasta. Będzie także przeprowadzona rewizja planów regionalnych dla części miasta i dla całego ośrodka, zarówno przez Biuro Studiów i Projektów Rozwoju Przestrzennego Województwa jak i biura regionalne. Zaproponowano do planu ogólnego, aby lewą stronę Świnoujścia /na wyspie Uznam/ zamknąć dla przyszłych inwestycji i uczynić sypialnią z usługami dla turystów, z planowanym zespołem budynków mieszkaniowych np. około 7 tys. izb. Całość miasta liczącego w przyszłości 140 tys. przeniesiona będzie na wschód, daleko od rzeki Świny w rejon Łunowa, Przytoru, Wicka, Wisiełki, Międzywodzia i Wolina. Zespoły osiedlowe liczyć będą po 10 tysięcy mieszkańców; m.in. w celu zachowania zadrzewienia powołany został zespół do zagospodarowania terenów leśnych Świnoujścia.

Odpowiadając na inne poruszane problemy nadmienił, iż :

- znaczenie budowy tunelu komunikacyjnego pod korytem Świny wykacza poza problemy lokalne. Wobec możliwości powstania trasy Wschód-Zachód /Moskwa-Berlin/ stanie się on ważnym ogniwem na tym szlaku;
- jest już koncepcja zamknięcia niektórych placów i ulic dla ruchu kołowego w mieście lewobrzeżnym po utworzeniu połączenia promowego w Karsiborzu;

- Miejska Rada Narodowa stara się przeciwdziałać niszczeniu architektury secesyjnej;
- w sprawie założenia muzeum morskiego na statku są już prowadzone rozmowy z przedstawicielami Przedsiębiorstwa Połowów Dalekomorskich i Usług Rybackich "Odra". Port jachtowy jest już w budowie;
- celem usprawnienia działalności handlu wystąpiono do resortu handlu o zwolnienie z obowiązku rentowności, której nie można uzyskać przy sezonowej sieci handlowej;
- sezon wypoczynkowy w ciągu kilku lat uległ wydłużeniu. Zwiększyła się również baza łózkowa /przed 3 laty - 3 tysiące łóżek, obecnie 5-6 tysięcy/. Realizacja możliwości dalszego wydłużenia sezonu przez turystykę zakładową /na weekendy po sezonie/ pozwoli na utrzymanie stabilizacji zatrudnienia, zwłaszcza kobiet;
- przy programowaniu zarówno inwestycji, jak i imprez kulturalnych i turystycznych, odczuwa się obecnie brak badań stratyfikacji przebywającego tu społeczeństwa.

Kończąc swoją wypowiedź Przewodniczący MRN - mgr Jerry Filipowicz podziękował za głosy w dyskusji, które albo utwierdziły władze miasta w słuszności ich posunięć, albo poddały im nowe problemy pod rozagę.

PODSUMOWANIE OBRA D =====

Dr Czesław Piskorski - Kierownik Pracowni Szczecińskiej Instytutu Turystyki we wstępie zastrzegł się, iż uzupełnia jedynie wypowiedź Przewodniczącego Prezydium MRN, która zawierała w sobie wiele elementów podsumowujących, a równocześnie nasświetlających zagadnienia Świnoujścia i problemów krajoznawczych w tym mieście.

Dyskusja miała się toczyć głównie nad zasadami zagospodarowania Świnoujścia jako ośrodka krajoznawczego - zgodnie z przedstawionymi materiałami oraz ogólnym założeniem planu pracy. Miała dać uzupełniający obraz dotyczący zasad zachowania i właściwego zagospodarowania krajobrazu miasta, jego walorów itp. Praktycznie wyszła ona poza nakreślone ramy, dała obraz znacznie szerszy - niewątpliwie pod naporem zagadnień bieżących, których nacisk w Świnoujściu szczególnie się odczuwa. A więc nie zawsze i nie wszystkie wypowiedzi miały charakter specjalistyczny. Zagadnienia typologii miejscowości krajoznawczych analizowano dotychczas na przykładach dwóch wielkich centrów - /Toruń - Szczecin/ oraz 3 ośrodków /Chełmno, Stargard, Świnoujście/.

Dyskusja jeszcze raz zwróciła uwagę na zagadnienie specyfiki poszczególnych ośrodków. Zdaje się jednakże, iż niezależnie od specyfiki miasta zasady ich zagospodarowania jako ośrodków krajoznawczych t.j. miejscowości służących w dużej mierze turystyce wycieczkowej powinny objąć:

- ochronę walorów istniejących i przeciwdziałanie ich degradacji /zauważa się to we wszystkich miastach, w tym i w Świnoujściu, gdzie walory nie są należycie chronione/;
- sprawę tworzenia nowych walorów wynikających zarówno z położenia geograficznego, środowiska przyrodniczego, istniejącego i rozwijającego się życia gospodarczego i jego placówek;
- pogodzenie interesów turystyki z innymi działami gospodarki narodowej /w Świnoujściu z gospodarką morską, która jest istotnym walorem dla turystyki wycieczkowej - krajoznawczej/.

Ale ważne są również problemy bieżące przedstawione tutaj zarówno przez władze miejskie, jak i przez dyskutantów. Trzeba bowiem

realnie spojrzeć na interesy miasta, które ma liczyć 130-150 tysięcy mieszkańców i które będzie w przyszłości przyjmowało więcej niż obecnie wycieczek krajowych i zagranicznych.

Jak już wspomniano, Świnoujście jest miastem wyjątkowym, bowiem:

- leży na wyspach nad Bałtykiem,
- przedziela je Świna,
- 1/3 powierzchni zajmują lasy i zieleni,

Świna powinna mieć czyste wody, a lasy to skarb, który trzeba zachować. Chodzi nie tylko o Woliński Park Narodowy, ale również i inne partie leśne powinny być poddane ochronie i zagospodarowane parkowo. Konieczna jest większa opieka nad parkiem zdrojowym - największym na naszym wybrzeżu.

W dyskusji podniesiono również takie zagadnienia jak:

- konieczność badań nad typem turysty przybywającego do Świnoujścia /badania socjologiczne/;
- analizę sezonowości ruchu i możliwości przedłużenia sezonu przez lepsze wykorzystanie bazy /ocieplanej/;
- sprawę rozwoju pamiątkarstwa itp.

Wszystkie te problemy czekają na zbadanie i powinny być w planach uwzględnione przez odpowiednie komórki naukowe i to nie tylko placówki Instytutu Turystyki, ale i wiele innych /handel, gospodarka komunalna i mieszkaniowa, usługi, komunikacja itp./.

Jak z powyższego wynika, wiele problemów tutaj poruszonych wykracza daleko poza zagadnienia, dla których zwołano niniejsze posiedzenie. Tym niemniej posiedzenie - zgodnie ze słowami przewodniczącego Prezydium MRN - było pożyteczne i pozwoliło na spojrzenie nie tylko na Świnoujście współczesne, ale na wielkie Świnoujście, potężny ośrodek naszej gospodarki morskiej, a równocześnie

punkt, w którym koncentrują się różne formy ruchu turystycznego - krajowego i zagranicznego, przy wielkim udziale turystyki morskiej.

Przewodniczący Prezydium PMRN - któremu materiały Instytutu Turystyki zostały przed kilku tygodniami doręczone - stwierdził, iż władze miejskie już obecnie będą analizowały możliwości uwzględnienia niektórych wniosków i widzą możliwość ich realizacji.

Kończąc swe uwagi raz jeszcze podziękował władzom miejskim, przedstawicielom instytucji i placówek naukowych, a także kolegom z Instytutu Turystyki za udział w posiedzeniu, za aktywną dyskusję, która niewątpliwie jest wkładem w poznanie praw działających w zakresie krajoznawstwa i turystyki.

LISTA UCZESTNIKÓW KONFERENCJI :

=====

Lp.	Imię i nazwisko	Instytucja, organizacja którą reprezentował.
1.	Jerzy Adranowski mgr	Uzdrowisko Świnoujście
2.	Irena Banach mgr	Instytut Turystyki, Bydgoszcz
3.	Tadeusz Banasik dr	Instytut Turystyki, Warszawa
4.	Urszula Chrzanowska mgr	Instytut Turystyki, Warszawa
5.	Maciej Drzewiecki mgr	Instytut Turystyki, Bydgoszcz
6.	Maria Dychtom mgr	Instytut Turystyki, Kraków
7.	Jerzy Filipowicz mgr	Prezydium Miejskiej Rady Narodowej, Świnoujście
8.	Bonifacy Gajdzik mgr	Instytut Turystyki, Katowice
9.	Jerzy Gajewski mgr	Instytut Turystyki, Kraków
10.	Ewa Habela	Instytut Turystyki, Szczecin
11.	Jerzy Jackowski dr	Zarząd Lasów Państwowych Szczecin
12.	Wiesław Janiszewski mgr	Miejski Ośrodek Sportu, Turys- tyki i Wypoczynku, Świnoujście
13.	Tadeusz Jasiński mgr	Policealne Studium Zawodowe Obsługi Ruchu Turystycznego, Świnoujście
14.	Zofia Kowalska	Wojewódzki Ośrodek Informacji Turystycznej, Szczecin
15.	Krystyna Kroman mgr	Instytut Turystyki, Szczecin
16.	Edward Krygier mgr	Polskie Biuro Podróży "Orbis", Świnoujście.
17.	Bolesław Libicki doc.dr hab.	Instytut Turystyki, Warszawa
18.	Tadeusz Malinowski mgr	Miejska Biblioteka Publiczna, Świnoujście
19.	Alicja Mieczkowska	Uzdrowisko, Świnoujście
20.	Danuta Nespiak dr	Instytut Turystyki, Wrocław

Lp. Imię i nazwisko	Instytucja, organizacja którą reprezentował.
21. Stanisław Niśkiewicz	Miejski Komitet Kultury Fizycznej i Turystyki, Świnoujście
22. Stanisław Około-Kuśak dr	Narodowy Bank Polski, Szczecin
23. Halina Pacewicz	Instytut Turystyki, Bydgoszcz
24. Roman Peretiatkowicz doc.dr	Instytut Turystyki, Kraków
25. Czesław Piskorski dr	Instytut Turystyki, Szczecin
26. Jan Pronobis mgr	Instytut Turystyki, Toruń
27. Romana Przybyszewska-Gudelis mgr inż.arch.	Instytut Turystyki, Bydgoszcz
28. Stanisław Regel mgr	Instytut Turystyki, Toruń
29. Lech Sarosiek mgr	Instytut Turystyki, Szczecin
30. Aleksander Sembrat inż.	Woliński Park Narodowy, Między- zdroje
31. Janusz Sewerniak mgr	Instytut Turystyki, Toruń
32. Bolesław Szudera mgr	Polskie Towarzystwo Turystyczno- -Krajoznawcze, Zarząd Okręgu, Szczecin
33. Stanisław Tychawski	Uzdrowisko, Świnoujście
34. Grażyna Wandel	Instytut Turystyki, Toruń
35. Waldemar Wencel	Polskie Towarzystwo Turystyczno- -Krajoznawcze, Świnoujście
36. Zbigniew Werner mgr	Instytut Turystyki, Wrocław
37. Bogusław Węgiełek mgr	Instytut Turystyki, Warszawa
38. Anna Wyrzykowska mgr	Instytut Turystyki, Wrocław
39. Jerzy Ziemięcki	Polskie Towarzystwo Turystyczno- -Krajoznawcze, Szczecin.

Opracowała:

PMP-Urz. Woj. w Szcz.
150 egz., 1428/74

mgr Krystyna Kroman



4164